

ciklus következnek, amelyben, sajnos, a veszteséges eredmény már nem fehér holló többé, hanem igen gyakori vendég. A kötelező nyereség fikciója el kell hogy tűnjék és átengedje helyét a mélyebb belátásnak és a depresszív gazdasági körülmények tudomásul vételének még az adóhatóságok nagyszerű elszigeteltségében is.

Befejezésül csupán még azt kívánjuk megjegyezni, hogy addig, míg a konjunkturális idők tartottak, az adóalany nem törődött különösképen vallomásának félretételével és az önkényes adóztatással; ma azonban, a gazdasági krízis kellős közepén, az adóalany minden fillérért harcol és el van határozva arra, hogy törvényileg biztosított jogait védelmezni fogja.

Ha tehát az adóhatóságok kitartanának a kivetéseknél uralkodó helytelen alaptézisek mellett, akkor egy súlyos és hosszantartó harcra van kilátás a kincstár és az adófizető polgárok között. Ez a harc az államgazdaság érdekei szempontjából is feleletre káros. Annak következtében ugyanis az adóztató apparátus költségei sokszorososan emelkednek, ezenkívül eltolódik az adók behajthatóságának időpontja, ami pedig az egyik állami főbevételi forrásnak normális funkcionálását teszi nehezzé.

Az államgazdasági érdekek tehát ugyancsak az adótörvények szabályainak precíz betartását és az adóoktroj félretételét indikálják.

Dr. Glücksthal Andor.

Forgalmi-adó jegyzetek. Békebeli jogalkotás és jogszolgáltatás szemüvegén keresztül nézve nehéz a megfelelő szót annak karakterizálására megtalálni, amit ma a forgalmi adó körül kifejlődött joggyakorlatnak nevezett bizonytalanság jelent. Az esetek többsége nem kerül bírói fórum elé, amely céltudatosan von határt az állam fiskális érdeke s az adózó polgárok anyagi érdeke és becsülete között. Olyan szempontok sikkadnak el ebben a küzdelemben, melyeknek megóvása egy messzebb látó állami politika számára előbbvaló kellene, hogy legyen, mint a forgalmi adó útján történő kétségtelenül jelentékeny pénzforrások megnyitása.

Hogy csak egyik mindennapos esetről szóljunk: itt van az adócsalások megállapításának egyik leggyakoribb módja: hónapokon, sőt éveken keresztül vizsgálja a kerületi forgalmi adóhivatal a körzetébe tartozó, munkájukból, keresetükből élő alanyokat. 9–10 forgalmiadó ellenőr vizsgálta az adózó forgalmiadó-könyvét, valamint egyéb könyveit (bár erre vonatkozó joguk legalább is kétes). A tizedik végül megállapítja, hogy az illető például nem ügynök, hanem bizományos, vagy ügyleteinek egy jelentékeny csoportja nem a mezőgazdaság körébe vágó termelői tevékenység s megy az ügy — immár adócsalás — az Adóügyi Utmutatóhoz, vagy a vidéki pénzügyigazgatósághoz.

Holott egész nyilvánvaló, hogy ilyen esetben még csak nyoma sincs adócsalásnak. A bélyegben lerovó feleknél az ellenőrök a gyakorlatban állandóan vizsgálják azokat az okiratokat, melyek alapján az üzletkötés és lebonyolítás történik. A készpénzben fizetőkkel szemben pedig legutoljára az 1926. évi 32.100. számú p. ü. min. rend. 13. §. 4. bekezd. 5. p.-ja írja elő, hogy a bevallási íveket abból a szempontból is felül kell vizsgálni, hogy nem „aggályosak-e” a bevallások. Vagyis, másik oldaláról

tekintve a dolgot, — aki már egyszer keresztül ment e vizsgálaton, az felteheti közönséges állampolgári ésszel, hogy nem „csaló“. A forgalmiadónál azonban e józanság csődöt mond, — s akiről 8—9 hatósági közeg 1—2 éven át megállapította, hogy ennek a nem éppen könnyű kötelezettségének becsülettel tett eleget, — egy szép napon arra ébred, hogy az 1921. XXXIX. t.-c. 64. §-ába ütköző vétséget követett el. — A következményeket azután lásd — a vagyonfelügyelői jelentésben.

Egy másik furcsa virága forgalmiadó jogi gyakorlatunknak a bizományi ügyletek körében az ugynevezett a-limitó — bizományi ügyletek körében kifejlődött igazságtalan gyakorlat. Elszegényedésünk s a nagy belföldi verseny következtében igen elszaporodtak a bizományi üzletek. Kereskedőink jelentékeny része nem rendelkezik a szükséges hitellel és tőkével s így kénytelen a bizományi díj néhány százalékáért dolgozni. — Ezenfelül igen sok kereskedelmi ágban nincs belföldi termelés, ami van, azt igen magas vámok védik, úgyhogy oly cikkeket, amelyek azelőtt a monarchia egységes vámterületén belül állítottak elő, ma külföldről hoznak be. A belföldi verseny folytán a külföldi céggel szerződő belföldi kereskedő 2—3% haszonnal többre amugysem számíthatván, de meg a külföldi termelő tulajdonosa ekként legbiztosabban is lévén megóva: a bizományi ügyletet választják, — nem ritkán abban a formában, hogy a megbízó limitet ad s az ezen felül elérhető összeg képezi a bizományi díjat. Pénzügyi hatóságainknak a 45.047/1924. sz. p. ü. miniszteri rendelethez támaszkodó gyakorlata az ilyen ügyletet bizományinak, egyéb feltételek fennforgása esetén sem ismeri el. A rendelet abból a tisztán könyvelés-technikai kérdésből indul ki, hogy a megbízó könyveiben a teljes, tehát a limiten felüli vételár szerepel-e, mert, ha csupán a limitált árat tartja nyilván a megbízó, úgy egyszerű adás-vétel forog fenn a rendelet értelmében. Jogi indokolását pedig ez álláspont a K. T. 378. §-ában találja. — Ennek az álláspontnak a tévedései egészen szembeeszköök. — Azt talán bizonyítani felesleges, hogy a bizományi díjnak előre megállapított %-ban való kikötése, vagy előre meg nem állapított felár formájában való juttatása nem ismérve annak, hogy az ügylet bizomány, vagy pedig adás-vétel-e? A legszigorubb jogi értelmezés szerint is kaphatja a bizományos jutalékát felár formájában, aminthogy erre az esetre utal a K. T. 377. §. 2. bekezdése, midőn annak módját és mértékét kifejezett megállapodás hiányában a kereskedelmi szokásnak tartja fenn a K. T. 378. §-ára való hivatkozás szintugy nem áll meg. A következtetés azonban, amelyet alkalmaz az egészen kicsinyes rabulisztikának iskolapéldája; a törvény szerint ha a bizományos kedvezőbb feltételek mellett köti meg az ügyletet, az abból eredő előny a megbízót illeti. „A kereskedelmi törvény kétségtelen rendelkezései szerint — mondja a R. — a megbízó az ugynevezett a-limitó bizományi ügyletek után is a bizományos által elért teljes vételár után tartozik a forgalmiadót leróni s a bizományos külön a bizományi díj címén neki jutott összeg után. Ellenkező esetben az a-limitó bizományi ügyletet egyszerű adás-vételnek kell minősíteni.“ Sértés volna a rendelet alkotójával szemben arra hivatkozni, hogy — nem olvasta el a 378. §-t. Ez a s ugyanis azt is tartalmazza, hogy, ha a *megbízó által megállapított* feltételeknél kedvezőbb feltételek mellett köti meg a bizományos az ügyletet, akkor tartozik a többletet kiadni. Vagyis, ha éppen az a megállapodás, hogy „ez a többlet pedig tied, bizományos“, akkor még mindig sértetlen épségben fennáll a bizományi ügylet, szó sincs adásvételről, az üzleti hűség elvé-

nek is elég van léve, amit némi szemforgatással újabb határozatok kiemelnek, — s mégis a bizományos jutaléka a felár.

Az egész judikaturán, amely a forgalmiadó körül kifejlődött, egy, az adó jellegén túlmenő antikommerciális tendencia vonul végig. A törvény szerint forgalmiadó köteles: az áruszállítás és a munkateljesítés; mentes: az őstermelés, az erdőgazdaságot kivéve. A kereskedelmi és ipari tevékenységben megnyilvánuló áruszállítás és az őstermelés közötti határvonalat a törvény, illetve a végrehajtási utasítás 11. §-a az őstermeléssel kapcsolatos, de annak keretét meghaladó és külön üzleti haszon elérésére irányuló kereskedelmi tevékenységben látja, kifejezetten kiemelve, hogy a saját termelvényeknek alkalmasszerűen, habár nyílt piacon való árusítása forgalmiadó kötelezettséget nem szül. Ahány ismérvet állít fel a törvény az őstermeléssel kapcsolatos adóköteles kereskedésnek, annyi bizonytalanságot teremt, s tökéletesen ellentétes magyarázatot engedő ismérvet állít fel. A „külön üzleti haszon“ elérésére irányuló tevékenység nem megkülönböztető specifikum akkor, mikor a törvény magát az őstermelést sem tekinti egyébnek, mint külön üzleti haszon elérésére irányuló tevékenységnek. Viszont, ha a hangsúly azon van, hogy az őstermelvény eladása csak akkor képez adóköteles áruszállítást, ha az eladás „külön“ tevékenység gyanánt jelentkezik, akkor egy teljesen ellenőrizhetetlen s külső ismérveket nélkülöző megkülönböztetést tesz. Mert végeredményében a termelvény eladása mindenkor különálló önálló láncszemként jelentkezik. Nem lehetne kifogást emelni e külön tevékenység kiemelése ellen, ha azt külön haszon elérésére irányult kereskedelmi tevékenységnek értelmezzük. Kétségtelen azonban, hogy az őstermelő által folytatott külön haszon elérésére irányuló kereskedelmi tevékenységet önmagában nem kívánta a törvény forgalmiadóval sújtani, csupán akkor, ha az az őstermelés keretét meghaladja, vagyis, ha valaki nem azért ad el, mert termel, hanem eladása önálló főfoglalkozás. Vagyis helyes értelmezés szerint akkor forog fenn az őstermeléssel kapcsolatban adóköteles áruszállítás, ha az eladó főfoglalkozásként üzi a kereskedést, — sőt abból, hogy a törvény az őstermelés keretét meghaladó tevékenységet kíván, joggal véljük következtetni, hogy csak akkor, ha nem csupán saját termelvényeit adja el, hanem termelvényein kívül vásárol is eladás céljára.

Teljes joggal minősíti tehát forgalmiadókötelesnek a saját termésű bornak saját bornagykereskedésben való értékesítését a 12.153/1923. sz. Közigazgatási bírósági ítélet. Aminthogy számos ítéletében a közigazgatási bíróság fenti megmondolások alapján mentesítette a forgalmiadó alól a saját termelvényeivel kereskedő őstermelőt, akinél nem találta a harmadik kézből származó áruknak azt a specifikumát, melyet fentebb kiemeltünk.

De mint mindig, ha későbbi rendeleti magyarázatra szorul a törvény, úgy vagy a törvény rossz, vagy a rendelet, — ez esetben is, egy miniszteri rendelet az, amely az őstermelés egy ágára vonatkozólag ugyan, de bizonytalanra tette a joggyakorlatot. — A faiskola, kertészet, gyümölcs. zöldségtermesztés és virágkertészet általános forgalmiadó kötelezettsége tárgyában kiadott 74.377/1924. VIII. b) sz. rendelet ez új irány jelzője.

Mint láttuk, forgalmiadó alá esik az őstermeléssel kapcsolatos, de annak keretét meghaladó, külön üzleti haszon elérésére irányuló kereskedelmi tevékenység. Amiből igen helyesen vonja le az 53.439/1924 sz. pénzügyminiszteri körrendelet azt a következtetést, hogy aki a saját termelvényét árusítja s erről

igazolványt (őstermelői községi bizonyítvány) tud felmutatni, az nem forgalmiadó köteles.

Hogyan — mily módon, azt egységes gyakorlat hijján megállapítani nem tudjuk, kétségtelen azonban, hogy ez az egyéb-ként nem kifogásolható ismérv odamódosult, hogy nem elegendő az őstermelői bizonyítvány, illetve ez sem mentesít, ha boltban, fedett bódében árusítja portékáját az őstermelő. Holott a mondottak szerint ennek teljesen közömbösnek kellene lennie, mert hiszen a termelés mértékét meghaladó árusítás ismérve nem igen lehet az, hogy hol árusítatik az áru.

A 128.989/1924. sz. rendeletben ez az egészen jogosulatlan felfogás diadalra jut. A bolgár kertészekre kimondja a miniszter, hogy az őstermeléssel kapcsolatos, de annak keretét meghaladó és külön üzleti haszon elérésére irányuló kereskedelmi tevékenység az, „mídon termelvényeit nyílt üzlethelyiségben hozza forgalomba”. Ime, így lesz a nyílt üzlethelyiség az a határvonal, amely az őstermeléssel kapcsolatos eladást az annak kereteit meghaladó tevékenységtől elválasztja. Sajnos, ezt az álláspontot a közigazgatási bíróság is osztja. 14.547/923. sz. ítéletében a kertésznek belterjesen, bolgár rendszer szerint való üzését forgalmiadó-mentesnek találja, főként és elsősorban azért, mert az árusítás „nem nyílt üzlethelyiségben, vagy állandó jellegű bódében, hanem a Buza-téren erre a célra kijelölt helyen, a földön... történik. (L. Pénzügyi és Közigazgatási Jog Tára V. kötet 117. oldal.)

Ezt az irányzatot betetőzi azután a fentebb idézett s 1924 június 5-én kelt 74.377/924. VIII. b) sz. pénzügyminiszteri körrendelet. Természetes és magától értetődő, hogy forgalmiadó-köteles az olyan faiskola, kertész, gyümölcs- és zöldségtermelő s virágkertész, akik az említett cikkekkel kereskednek anélkül, hogy őstermelői igazolvánnyal termelői minőségüket igazolni tudnák; ellenben hibáztatandó, a törvény gondolatával ellentétes és a törvénynek természetéből folyó kereskedelemellenes irányzatát még tulozza az a rendelkezés, amely ezeket a termelőket forgalmiadóval sújtja, ha őstermelői igazolvány birtokában és saját termelvényeiket nyílt üzlethelyiségükben, bódéjukban vagy sátrukban árulják.

Három csepp a tengerből. Jelentéktelenek, apró existenciákat sújtanak, kis emberek apró érdekeit sértik. Jelentőségük nem is ebben van. A forgalmiadóval az adójog bevonult az állampolgárok legvitálisabb érdekeit érintő jogi materiába. Egységes kezelése, független bíróság elé való utalása, az eseteknek a szóbeliség és közvetlenség elvei szerint való letárgyalása parancsoló szükségessé vált. Az államnak saját biztonságá s a jogállam megteremtése érdekében nélkülözhetetlen követelmény.

Dr. Huppert Leó.

A bizományi üzletek forgalmi adózása. A bizományi üzletek általános forgalmi adója körül a vitás kérdéseket eldöntő kormányrendelet késése miatt még mindig bizonytalanság uralkodik. Ez a bizonytalanság két irányban is fennáll aszerint, hogy a bizományos megbizójának székhelye a belföldön vagy a külföldön van-e.

A belföldön székhellyel bíró megbizók bizományosainál a pénzügyminiszter 85.654/1923. P. M. számú körrendelet szerint bizományosnak csak az ismerhető el, aki 1. bizományi üzletekkel rendszeresen foglalkozik, 2. ügyleteiről megbizóival kötött szerződése van, 3. bizományi díjait megkötött szerződésé-